

Przeciwdziałanie zagrożeniom przestępczością pospolitą dla bezpieczeństwa i porządku publicznego

Counteracting threats common crime for security and order public

Streszczenie

W zmieniającym się technologicznie otoczeniu, gdzie zwiększa się zagrożenie cyberprzestępczością, nie możemy zapominać o zagrożeniach jakie niesie za sobą przestępczość pospolita. Przeciwdziałanie tym zagrożeniom pozostaje równie ważne dla obywateli i służb, które prowadzą działania w obszarach ochrony dóbr jako są życie, zdrowie i mienie, jak zagrożenia w świecie cyber i przestępczość zorganizowana. Od właściwego zaangażowania służb zależy, poziom bezpieczeństwa jak również odbiór społeczny ich pracy, która obejmuje swoim zakresem zapobieganie, przeciwdziałanie jak również wykrywanie sprawców przestępstw. Niezmiernie ważnym elementem pozostaje współpraca służb i instytucji w tym zakresie, jak również działania profilaktyczne na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Słowa kluczowe: analiza, bezpieczeństwo, przestępstwo, społeczeństwo, zagrożenia

Summary

In a technologically changing environment, where the threat of cybercrime increases, we must not forget about the dangers of common crime. Counteracting these threats remains as important for citizens and services that carry out activities in the areas of protection of life, health and property as threats in the cyber world and organized crime. The proper involvement of the services determines the level of security as well as the public perception of their work, which includes prevention, counteraction and detection of perpetrators of crimes. An extremely important element is the cooperation of services and institutions in this area, as well as preventive measures for public safety and order.

Keywords: analysis, security, crime, society, threats

Wstęp

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego podlega poszczególnym jednostkom Policji w Polsce. Wysoki poziom tej ochrony zależy od dobrej organizacji i funkcjonowania tych komórek Policji i współdziałaniu z nimi innych służb. Wiąże się także zawsze z kwestią bezpiecznego życia obywateli, które jest wolnego od przestępstw i przestępczości. W rozważaniach nad zagrożeniami, którym zapobiega m.in. Policja, nie bez znaczenia pozostaje też rozmiar przestępczości, zwłaszcza skierowanej przeciwko życiu, zdrowiu i mieniu. Jej gwałtowny wzrost i tendencja do utrzymywania się na wysokim poziomie może budzić niepokoje wśród społeczeństwa oraz zwiększoną troskę o własne mienie i życie. Poziom sprawności organów państwa odpowiedzialnych za stan bezpieczeństwa może rodzić poczucie zagrożenia i nieufności społecznej. Aby obywatele czuli się bezpiecznie, muszą mieć pewność, że procesy odbywają się szybko i sprawnie, co należy przede wszystkim do zadań Policji i właściwych jednostek prokuratury. Rozmiary przestępczości oraz poczucie bezpieczeństwa zależne jest przede wszystkim od sprawnie zorganizowanego i funkcjonującego aparatu ścigania i właściwej reakcji na popełniane przestępstwa.

W przedmiotowym opracowaniu analizie zostaną poddane zagrożenia przestępczością pospolitą dla bezpieczeństwa obywateli oraz działania Policji w jej zwalczaniu. Problem badawczy zawarty został w obszarze przygotowań Policji do zapobiegania, zwalczania i wykrywania sprawców przestępstw pospolitych.

Jako metodę badawczą przyjęto analizę źródeł literaturowych, aktów prawa oraz w uzupełnieniu zagadnień informacje z witryn internetowych. W przedmiotowej analizie zostaną omówione: – przestępczość, jej struktura i rozmiar w oparciu o charakterystykę poszczególnej kategorii przestępstw pospolitych, a także działania z zakresu zapobiegania i walki z nimi; – zadania Policji określone w ustawach i jej funkcje.

Przestępczość pospolita

Przestępczość jest społecznym zjawiskiem i stanowi zagrożenie dla funkcjonującego bezpieczeństwa. Zgodnie z konstytucją Rzeczpospolita Polska zapewnia swoim obywatelom bezpieczeństwo, w tym także praktycznie gwarantuje ochronę dóbr takich jak życie, zdrowie, wolność, co obejmuje także walkę z przestępczością atakującą te dobra. W Polsce do służb powołanych do zwalczania przestępczości należą m.in.: Prokuratura, Policja, Straż Graniczna, Krajowa Administracja Skarbowa (celna, skarbową), Żandarmeria Wojskowa oraz Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu i Agencja Kontrwywiadu. Niemniej jednak to Policja jest największą formacją gwarantującą bezpiecznego państwa, ponieważ do jej głównych zadań należy ochrona prawa, zapobieganie i wykrywanie sprawców przestępstw, jak również zapewnienie ochrony i pomocy w sytuacjach zagrożenia, zarówno wobec ludzi, jak i mienia. Jeżeli jest to konieczne, lub przewi-

dziane prawem Policja nadzoruje lub koordynuje na poziomie operacyjnym także wszelkie inne służby ratownicze¹. W polskim systemie prawa obowiązuje bezwzględna zasada wyłączności ustawy, która określa materialne elementy czynu przestępnego, jego podstawowe znamiona oraz rodzaj i wysokość sankcji w sposób precyzyjny oraz kompletny². Obowiązujący kodeks karny od 1997 roku określił elementy przestępstwa, proklamując zasadę *nullum crimen sine lege*, zgodnie, z którą nikt nie może odpowiadać karnie za czyn, jeżeli nie był zagrożony karą przez obowiązującą ustawę³. Przepisy kodeksu karnego nie definiują wprost, istoty przestępstwa, a jedynie opisują najogólniej podstawowe zasady odpowiedzialności karnej. Zgodnie z k.k. przestępstwem jest czyn zabroniony, bezprawny, pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, w stopniu większym niż znikomy. Według profesora Lecha Gardockiego [cyt.]: „*przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary, jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy*”⁴. W doktrynie zagadnienia i praktyce zakreślono dwie definicje przestępstwa: formalną i materialną. Zgodnie z formalną definicją przestępstwa – przestępstwo jest określone przez ustawę karną, natomiast materialna definicja przestępstwa odwołuje się do merytorycznego wyjaśnienia uznania konkretnych czynów za zachowania przestępcze i akcentuje szkodliwość przestępczej działalności, naruszającej prawnie chronione dobra⁵. Przestępcą jest człowiek popełniający przestępstwo i podlegający odpowiedzialności karnej przed sądem, zaś przestępczość – to kilka zebranych ze sobą czynów, które zostały na danym terytorium ustawowo zabronione przez dany urząd państwowy pod groźbą karalności. Profesor Hołyst Brunon wyróżnił cztery rodzaje przestępczości, [cyt.]:, które w różnym zakresie dostarczają nam na jej temat informacji: – przestępczość rzeczywista, określana jako ogół czynów przestępczych, jakie zostały popełnione w danej jednostce czasu i na danym terenie. Zarówno wielkość, jak i struktura tego zbioru nie są znane. Próby oszacowania rozmiarów przestępczości rzeczywistej prezentowane są w literaturze kryminologicznej w ramach problematyki tzw. ciemnej liczby, – przestępczość ujawniona, definiowana jako ogół czynów, o których informacje uzyskały organy ścigania i na podstawie tych informacji wszczęły postępowanie przygotowawcze. Przestępczość tę nazywa się niekiedy przestępczością pozorną, nie wszystkie, bowiem czyny, które w momencie wszczęcia postępowania kwalifikowano jako przestępstwa, są rzeczywiście przestępstwami, – przestępczość stwierdzona, ogół czynów, których charakter jako przestępstw został potwierdzony w postępowaniu przygotowawczym, – przestępczość osądzona wyrokiem skazującym, ogół czynów, których charakter jako przestępstw został po-

¹ A. Łapiński, *Rola i zadania Centralnego Biura Śledczego*, wyd. WSpół., Szczytno 2010.

² Z. Czeszejko-Sochacki, *Rozważania o prawie karnym. Problematyka prawno karna w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Poznań 1999.

³ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, wyd. V., Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 2007.

⁴ L. Gardocki, *Prawo karne*, 12 wydanie, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2006.

⁵ A. Grześkowiak, *Prawo karne*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2007.

twierdzony w postępowaniu sądowym⁶. Jednostką statystyczną w sprawozdawczości policyjnej jest przestępstwo stwierdzone. Przestępstwa stwierdzone są rejestrowane w chwili zakończenia postępowania przygotowawczego⁷. Jest to czyn uznany za przestępstwo w postępowaniu przygotowawczym, zakończonym: np. aktem oskarżenia; umorzeniem postępowania z powodu braku dowodów winy, lub niewykrycia sprawcy, śmierci podejrzanego, niepoczytalności sprawcy; przekazaniem sprawy nieletniego sprawcy do sądu rodzinnego; przekazaniem akt postępowania do innych organów orzekających (np. celnych, finansowych) lub przekazaniem sprawy organom ścigania poza granicami kraju⁸. Ponadto w polskim systemie prawa wyróżnia się także statystykę prokuratorską i sądową. Przyjmując, że zmiany zachodzące w strukturze przestępczości mogą być długofalowe, związane ze zmianami ustrojowymi, średniofalowe, zachodzące wewnątrz struktury danego społeczeństwa, oraz krótkofalowe (sezonowe), a także terytorialne, należy wskazać, że w odniesieniu do tych ostatnich zdecydowanie najniższy współczynnik przestępczości mają nadal województwa wschodnie, tj. podkarpackie, lubelskie, podlaskie, najwyższy zaś – zachodniopomorskie, śląskie i dolnośląskie. Niewątpliwie jest to efekt występowania na terenach wschodnich znacznego ubóstwa oraz dużego odsetka ludności wiejskiej, a w pozostałych przypadkach znacznej urbanizacji i względnej zamożności ludności⁹. W różnych pracach kryminologicznych oraz statystyce kryminalnej występuje wiele pojęć przestępczości. Profesor B. Hołyst uważa, że [cyt.]: „Przestępczość to zbiór czynów zabronionych przez ustawę pod groźbą kary, które to czyny popełnione zostały na obszarze danej jednostki terytorialnej w danym czasie”. W ramach poszerzenia tego pojęcia kryminolodzy posługują się również pojęciami¹⁰: – rozmiary przestępczości – to udział zachowań przestępczych w całokształcie działalności członków społeczeństwa; – dynamika przestępczości – to tempo i kierunek zmian podstawowych cech zbioru czynów przestępnych; – struktura – to zbiór przestępstw uporządkowanych według skali wzrastającego społecznego niebezpieczeństwa każdego z czynów (począwszy od zabójstw, a kończąc na najdrobniejszych przestępstwach, np. kradzieżach). Niezbędne dla rozważań nad przestępczością jest poznanie rozmiarów tego zjawiska jego struktury, geografii i poszukiwanie korelacji pomiędzy innymi komponentami rzeczywistości społecznej, np., bezrobociem, alkoholizmem, narkomanią, stanem rodziny i to w aspekcie realizacji jej zadań tak w sferze materialnej, jak i opiekuńczo-wychowawczej itp.¹¹ Struktura przestępczości to układ zróżnicowanych, a zarazem wzajemnie powiązanych elementów społecznych, które są sprzężone ze sobą, a także z całością, mających swe własne prawa, niezależnie od praw rządzących tymi elementami. Wielkość przestępczości oraz jej struk-

⁶ B. Hołyst, *Kryminologia*, Wyd. 5, Warszawa, PWN 1994.

⁷ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Wydawnictwo Arche, Gdańsk 2001.

⁸ Tamże.

⁹ Szerzej: W. Bejgier, B.G. Stanejko, *Ochrona osób i mienia*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010.

¹⁰ W. Seruga, A. Zaborski, *Podstawy prawne wykonywania zawodu oraz wybrane zagadnienia z kryminologii, kryminologii i terroryzmu*, Warszawa 2002.

¹¹ B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 1999.

tura ma istotne znaczenie dla oceny i poczucia bezpieczeństwa przez społeczeństwo. Generalnie lęk przed przestępczością deklarują najczęściej mieszkańcy obszarów o najwyższym wskaźniku zagrożenia (obszar działania garnizonu stołecznego oraz aglomeracji śląskich), najrzadziej zaś tam, gdzie zagrożenie przestępczością jest najmniejsze (np. Podkarpacie, Opolszczyzna). Przestępczość przede wszystkim dzielimy na zorganizowaną, kryminalną i gospodarczą. Dominuje jednak przestępczość kryminalna, która stanowi około 85 % ogółu stwierdzonych przestępstw w Polsce. Do podstawowych tendencji charakteryzujących współczesną przestępczość kryminalną w Polsce zalicza się: wzrost liczby przestępstw popełnionych przy użyciu broni palnej i materiałów wybuchowych, nasilenie przestępczości porachunkowej w postaci zabójstw, pobić, uprowadzeń osób oraz terroryzmu kryminalnego, zwiększenie się liczby zorganizowanych grup przestępczych działających w sposób profesjonalny i planowy, umiędzynarodowienie przestępczości kryminalnej i coraz częściej występujący udział obywateli rosyjskojęzycznych¹². Główne trendy przestępczości gospodarczej dotyczą: wyłudzeń znacznej wartości towarów masowych pod pozorem prowadzenia legalnej działalności gospodarczej lub przez prowadzących nielegalną działalność gospodarczą, zaciąganie (bez wpłaty) ogromnych kredytów pod pozorem finansowania: przedsięwzięć gospodarczych, niegospodarności, oszustw dotyczących najczęściej zagarnięcia mienia, przestępstw celnych i podatkowych, prania brudnych pieniędzy (wprowadzenie pieniędzy pochodzących z przestępstwa do legalnego obrotu), piractwa intelektualnego w dziedzinie fonografii, kinematografii, oprogramowania komputerowego, fałszowania kart bankowych¹³. Należy zauważyć, że lęk przed przestępczością jest ściśle związany z oceną pracy policji, sądu i prokuratury oraz ich faktyczną aktywnością. W istocie przestępczości pospolitej należy wskazać, że jest ona zjawiskiem dotyczącym dużych aglomeracji miejskich. Do najbardziej zagrożonych województw należy zaliczyć: mazowieckie wraz z Warszawą, śląskie, pomorskie, małopolskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie, wielkopolskie i łódzkie. Istnieje wiele źródeł przestępczości, których nie można sprowadzać do dwóch lub trzech czynników, albowiem zjawiska przestępcze są wynikiem oddziaływania wielorakich przyczyn. Jak stwierdzają autorzy raportu przygotowanego przez Komendę Główną Policji jednym ze znaczących czynników kryminogennych – patalogizujących rodzinę, sprzyjających przestępczości i utrudniających resocjalizację nieletnich sprawców jest alkoholizm. Alkohol uważany jest za substancję zwiększającą, prawdopodobieństwo angażowania się osób znajdujących się pod jego wpływem w zachowania przestępne. Wynika to przede wszystkim z właściwości farmakologicznych alkoholu, który prowadzi do upośledzenia całego szeregu czynności mózgu, przejawiającego się nie tylko w poprawie samopoczucia, uwolnieniu od niepokojów, od lęków, poczuciu odprężenia i beztroski, ale także prowadzi do osłabienia hamulców moralnych i społecznych, do ograniczenia samokrytycyzmu oraz do podejmowania zachowań ryzykownych, działań

¹² W. Seruga, A. Zaborski, *Podstawy prawne wykonywania zawodu oraz wybrane zagadnienia kryminalistyki, kryminologii i terroryzmu*, wyd. Hortpress, 2002.

¹³ Tamże.

o impulsywnym charakterze i zachowań agresywnych. Podobny jest wpływ bezpośredni jak i pośredni środków odurzających na przestępczość nieletnich¹⁴. Zwrócić należy uwagę, że w zastraszającym tempie narasta odczucie problemu przestępczości wśród młodzieży. Należy zauważyć, że przestępstwa coraz częściej popełniają ludzie bardzo młodzi a także nieletni. Przestępczość nieletnich jednym z najgroźniejszych zjawisk społecznych dzisiejszych czasów¹⁵. Nieletni popełnią również coraz brutalniejsze przestępstwa dając tym powód do ogólnego zaniepokojenia. Zorganizowane grupy przestępcze niejednokrotnie rekrutują swoich członków i pomocników do przestępczej działalności wśród osób nieletnich, które coraz częściej odznaczają się niespotykaną brutalnością postępowania¹⁶.

Jak widać z powyższego przestępczość to zjawisko bardzo złożone, a zarazem niepożądane, oddziaływujące na wiele sfer życia społecznego i osobistego człowieka. W świecie otaczającym człowieka istnieje wiele przyczyn, które tworzą warunki wywierające wpływ na określone zachowanie się ludzi.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu zostały zawarte w rozdziale XIX kodeksu karnego. Do tej grupy przestępstw należą: zabójstwo (art. 148 § 1 k. k.), morderstwo (art. 148 § 2 k. k.), zabójstwo w afekcie (art. 148 § 4 k. k.), dzieciobójstwo (art. 149 k. k.), zabójstwo eutanatyczne (art. 150 k. k.), namowa lub pomoc do samobójstwa (art. 151 k. k.), przestępstwa związane z aborcją (art. 152-154 k. k.), uszkodzenie ciała dziecka poczętego lub rozstrój zdrowia zagrażający jego życiu (art. 157a k. k.), nieumyślne spowodowanie śmierci (art. 155 k. k.), ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 156 k. k.), średni lub lekki uszczerbek na zdrowiu (art. 157 k. k.), bójka i pobicie (158, 159 k. k.), narażenie na niebezpieczeństwo (art. 160 k. k.), narażenie na chorobę (art. 161 k. k.), nieudzielenie pomocy w niebezpieczeństwie (art. 162 k. k.). Zbrodnia zabójstwa ujęta został w art. 148 k. k. Zabójstwo należy do grupy tzw. przestępstw skutkowych, czyli przestępstw, w których do znamion przestępstwa należy skutek. Przy zabójstwie takim znamieniem skutkowym jest śmierć mózgową człowieka, czyli trwałe i nieodwracalne ustanie funkcji pnia mózgu. Zgodnie z § 1. kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności. Typem uprzywilejowanym jest zabójstwo w afekcie (art. 148 § 4 k. k.), czyli pozbawienie życia innego człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami¹⁷. § 4. Kto zabija człowieka pod

---

¹⁴ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Gdańsk 1999.

¹⁵ L. Wieczorek, *Przestępczość i demoralizacja nieletnich w Polsce w okresie transformacji ustrojowej*, Katowice 2006.

¹⁶ Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kraków 2002.

¹⁷ G. Gozdór, *Licencja detektywa. Vademecum*, Wyd. Policealnej Szkoły Detektywów i Pracowników Ochrony, Lublin 2003.

wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (art. 148 k. k.). Typem kwalifikowanym zabójstwa jest morderstwo określone w art. 148 § 2. § 2. Kto zabija człowieka: ze szczególnym okrucieństwem, w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności. Ponadto zgodnie z § 3. karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo. Konsekwencją uznania określonego czynu za morderstwo, a nie zwykłe zabójstwo umyślne, jest podwyższenie dolnej granicy zagrożenia kary pozbawienia wolności. Oddzielanie w kodeksach karnych zwykłego zabójstwa od morderstwa było (i jest) związane z zagrożeniem morderstwa najsurowszymi, a nawet wyłącznie najsurowszymi karami, tj. kiedyś karą śmierci lub jak obecnie w Polsce dożywotniego więzienia. Ponieważ polski KK nie zna kary śmierci, a kara dożywotniego pozbawienia wolności grozi również za zwykłe zabójstwo – można powiedzieć, że wprowadzenie w tej sytuacji typu przestępstwa, nazywanego morderstwem, jest historycznie opóźnione i ze względu na skomplikowaną konstrukcję przepisu o morderstwie brak jest racjonalnego uzasadnienia takiego kroku ustawodawczego¹⁸. Zwrócić należy uwagę na przestępstwo nieumyślnego spowodowania śmierci. Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 155 k. k.). Nieumyślne spowodowanie śmierci człowieka ma miejsce wtedy, gdy śmierć człowieka jest niezamierzonym następstwem działania sprawcy polegającym na niezachowaniu przeciętnego obowiązku ostrożności w sytuacji, w której na podstawie normalnej zdolności przewidywania i ogólnego obowiązku dbałości o życie ludzkie można wymagać od człowieka, aby nie dopuścił do nastąpienia przestępnego skutku¹⁹. Najogólniej, więc nieumyślne spowodowanie śmierci polega na nieostrożnym zachowaniu się sprawcy, którego skutkiem jest śmierć człowieka np. osoba uprawniona do posiadania broni palnej pozostawia broń w miejscu dostępnym dla osób niepowołanych. Na broń zwraca uwagę dziecko, które w trakcie zabawy bronią strzela do innej osoby, powodując jej śmierć²⁰. W art. 156 k. k. ujęte zostało przestępstwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Przestępstwo to może być popełnione zarówno z winy umyślnej, jak i nieumyślnej. Ciężki uszczerbek na zdrowiu, czyli następstwa wymienione w art. 156 § 1 pkt 1 i 2, to przestępstwo ścigane w trybie publicznoskargowym, czyli przez zobowiązane do tego organy państwowe (Policję, Prokuraturę). Typem kwalifikowanym tego przestępstwa jest ciężkie uszkodzenie ciała, następstwem, którego jest śmierć człowieka (art. 156 § 3 k. k.). § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od

¹⁸ L. Gardocki, *Prawo karne*, wyd.9., C.H.Beck, Warszawa 2003.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 28 lutego 2001 r., II Aka 276/00, Prokuratura i Prawo 1002/9/18.

²⁰ A. Zoll (red.), *Komentarz do art. 117-277 kodeksu karnego*, Kraków 1999.

3 miesięcy do lat 5. § 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. § 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego. § 5. Jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwał dłużej niż 7 dni, a pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek (art. 157 k. k.). Artykuł 157 k. k. zawiera dwa pozostałe stopnie uszczerbku na zdrowiu – średni i lekki. Lekki uszczerbek na zdrowiu ujęty został w § 2 artykułu 157 i jest to naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający krócej niż 7 dni. Średni uszczerbek na zdrowiu to wszystkie pozostałe przypadki, z wyłączeniem ciężkiego uszkodzenia ciała (art. 156 k. k.). Ocena, czy dany uszczerbek na zdrowiu ma charakter lekkiego czy średniego, jest dla ofiary przestępstwa bardzo istotna ze względu na tryb ścigania tych przestępstw. Ściganie przestępstwa średniego uszczerbku następuje w trybie publicznoskargowym, natomiast ściganie przestępstwa lekkiego uszczerbku na zdrowiu odbywa się z oskarżenia prywatnego²¹. Kolejna kategoria przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu jest bójka i pobicie określona w art. 158 KK. W prawie karnym bójka jest rozumiana jako starcie pomiędzy, co najmniej trzema osobami („bez trójki nie ma bójki”), z których każda jednocześnie broni się i atakuje. W przestępstwie bójki można doszukiwać się pewnych elementów odpowiedzialności zbiorowej. Przepiętne jest samo branie udziału w bójce, w której naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia. Pobicie tym różni się od bójki, że wśród co najmniej trzech działających osób można wyróżnić stronę atakującą i stronę wyraźnie pokrzywdzoną. § 1. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu, w którym naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. W § 2 i § 3 artykułu 158 k. k. określone zostały typy kwalifikowane bójki i pobicia przez następstwa ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci człowieka. § 2. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. § 3. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (art. 158 k. k.). Istotne znaczenie ma używanie w bójce lub pobiciu broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu (art. 159 k. k.). Kto, biorąc udział w bójce lub pobiciu człowieka, używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Przez niebezpieczny przedmiot uważa się przedmiot, który ze względu na swoje właściwości używany w sposób zwykły w takich sytuacjach stwarza niebezpie-

---

²¹ G. Gozdór, *Licencja detektywa. Vademecum*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2007.

czeństwo uszkodzenia ciała lub śmierci człowieka²². Zakres zadań policji wynika z ustawy, nie zamykając jednak ich katalogu. Szczegółowe zadania pozostawiono do regulacji w przepisach szczególnych. W granicach swych zadań Policja wykonuje zadania z zakresu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń, wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach. Najważniejsze z nich omówiono w rozdziale drugim pracy. Profesor B. Hołyst mianem zapobiegania przestępczości określa wszystkie działania organów wymiaru sprawiedliwości, społeczeństwa, różnych grup społecznych, instytucji lub osób prywatnych ukierunkowane na uniemożliwienie popełnienia pierwszego lub następnego czynu karalnego i łamania prawa lub ukierunkowane na zmniejszenie skutków tych czynów jeszcze przed ich popełnieniem. Zapobieganie przestępczości obejmuje też uniemożliwienie lubi zmniejszenie wiktyimizacji, wiktyimizacji wtórnej i powtarzalnej, jak również lęku przed przestępczością²³.

Przestępstwa przeciwko mieniu zostały zawarte w rozdziale XXXV kodeksu karnego. Do tej grupy przestępstw należą: kradzież zwykła (art. 278 k. k.), kradzież z włamaniem (art. 279 k. k.) rozbój (art. 280 k. k.) kradzież rozbójnicza (art. 281 k. k.) wymuszenie rozbójnicze (art. 282 k. k.) przywłaszczenie (art. 284 k. k.) nadużycie telefonu (art. 285 k. k.), oszustwo (art. 286 k. k.) oszustwo komputerowe (art. 287 k. k.) niszczenie lub uszkodzanie mienia (art. 288 k. k.) porwanie pojazdu (art. 289 k. k.) kradzież leśna (art. 290 k. k.) paserstwo (art. 291, 292 k. k.). Kradzież zwykła, w której możemy wyróżnić kilka zasadniczych elementów: -rzecz będąca przedmiotem kradzieży musi być cudza, czyli musi stanowić cudzą własność lub być przedmiotem czyjegoś posiadania w sensie cywilnoprawnym, -zabór ma być dokonany w celu przywłaszczenia, czyli włączenia do swojego majątku i postępowania z rzeczą tak jak właściciel, -kradzież może być popełniona tylko w zamiarze bezpośrednim, czyli tylko i wyłącznie z winy umyślnej, -wartość rzeczy musi przekraczać 500 zł, (jeżeli jest niższa to, wówczas mamy do czynienia tylko z wykroczeniem)²⁴. Zgodnie z art. 278 § 1KK : § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. § 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego. § 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (art. 278 k. k.). Kradzież polega na zabraniu cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia. Chodzi tu o rzeczy mające wartość ekonomiczną, ponieważ kradzież, przywłaszczenie lub niszczenie

²² Z. Kubec, B. Hołyst, *Bójka lub pobicie*, Warszawa 1962.

²³ B. Hołyst, *Kryminologia*. Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

²⁴ M. Dąbrowska-Kardas, *Przestępstwa przeciwko mieniu [w:] Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Krótki Komentarz*. Warszawa 2001.

cudzych rzeczy o wartości niemajątkowej (np. pamiątek) stanowi wykroczenie z art. 126 KW. Artykuł 278 KK dotyczy rzeczy ruchomej, a więc nie jest możliwa kradzież nieruchomości i jej części składowych, jednak rzeczy odłączone od nieruchomości, np. kaloryfer wymontowany z budynku, może być przedmiotem kradzieży. Natomiast zabór ma być dokonywany „w celu przywłaszczenia”, tzn. w celu włączenia rzeczy przez sprawcę do swego majątku. Co najważniejsze kradzież może być popełniona tylko w zamiarze bezpośrednim²⁵. Kwalifikowany typ kradzieży, przewidziany jest w art. 279 KK czyli kradzież z włamaniem. Włamanie jest nie tylko działanie polegające na pokonaniu zabezpieczenia przez jego uszkodzenie, np. wyłamanie drzwi, przecięcie kłódki, lecz także pokonanie przeszkody w inny sposób, np. przez otwarcie zamka podrobionym kluczem, zerwanie plomby, otwarcie kasy przez zastosowanie skradzionego hasła szyfrowego itp²⁶. Kradzież z włamaniem to przestępstwo zagrożone surowszą karą od kradzieży zwykłej. Sprawca tego przestępstwa wypełnia swoim działaniem znamiona kradzieży zwykłej, dodatkowo kradnie z włamaniem. Często występującym przestępstwem jest także rozbój. Sprawca rozboju kradnie, czyli zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, używając przy tym przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności. Przemoc wobec osoby oznacza bezpośrednie fizyczne oddziaływanie na człowieka, które uniemożliwia opór lub go przełamuje (uderzenie, wykręcenie ręki, duszenie). Groźba natychmiastowego użycia przemocy może zostać wyrażona słownie lub przez inne zachowanie, przy czym spełnienie groźby ma nastąpić w krótkim czasie po jej wyrażeniu. Doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności może być spowodowane uśpieniem środkiem nasennym, podaniem narkotyku lub innego tego rodzaju działaniem, którego nie możemy uznać za przemoc. W paragrafie drugim ujęty został typ kwalifikowany rozboju, w którym sprawca posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem. Rozbój z użyciem wyżej wymienionych środków jest zbrodnią i jest zagrożony wyższą karą²⁷. § 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. § 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 (art. 280 k. k.). Z przestępstwem kradzieży łączy się również przestępstwo przywłaszczenia. Nie występuje tutaj element zaboru, tak jak w przypadku kradzieży zwykłej. Sprawca sam wchodzi w posiadanie

²⁵ L. Gardocki, *Prawo karne*. wyd. 21, C.H. Beck, Warszawa 2019

²⁶ Uchwała SN z 25.6.1980 r., VII KZP 48/78. OSNKW 1980, Nr 8, poz. 65.

²⁷ M. Dąbrowska-Kardas, *Przestępstwa przeciwko mieniu*. Wolters Kluwer, Kraków 1999.

danej rzeczy ruchomej (np. znalazł ją, została mu powierzona, wypożyczona) i nie chce jej oddać właściwemu posiadaczowi lub właścicielowi²⁸. Równie popularne jak kradzież i coraz bardziej pospolite wydaje się być oszustwo. Sprawca oszustwa działa w zamiarze bezpośrednim, czyli umyślnie wprowadza inną osobę w błąd, wyzyskuje jej błąd lub stałe zakłócenie świadomości albo niedojrzałość psychiczną w celu osiągnięcia korzyści majątkowej²⁹. § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. § 2. Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy. § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 4. Jeżeli czyn określony w § 1-3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściąganie następuje na wniosek pokrzywdzonego (art. 286 k. k.). Jako przestępstwo przeciwko mieniu należy również dodać niszczenie lub uszkodzenie cudzego mienia, które jest występkiem umyślnym. Ściąganie sprawcy następuje na wniosek pokrzywdzonego. Natomiast zniszczenie lub uszkodzenie mienia nieumyślnie, z nieostrożności, może być potraktowane jako naruszenie prawa cywilnego dające podstawę do wystąpienia o odszkodowanie.

Policja jako podmiot do walki z przestępczością pospolitą

System organizacyjny Policji stanowi, że na czele Policji stoi Komendant Główny Policji, będący centralnym organem administracji państwowej, jest właściwy w sprawach ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz podlega ministrowi spraw wewnętrznych. Realizację zadań policji w terenie powierzono komendantom wojewódzkim i rejonowym oraz komendantom komisariatów policji³⁰. Policjant pełni funkcję służebną, co oznacza, że postawa służby ma być konstytutywną cechą jego pracy. Mimo powszechności tego słowa wydaje się, że służba jest dziś cnotą zapomnianą. „Służyć” to także być otwartym na drugiego człowieka, być do dyspozycji, „być do czyjego rozporządzenia, na czyjeś usługi (...) być komu w czym użytecznym”³¹. Policja przystosowana jest do ogólnego podziału terytorialnego państwa. Podział terytorialny państwa nie jest jedynym układem, na którym opiera się struktura organizacyjna Policji. Wynika ona również z ustawowych zadań dotyczących ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego³². Zgodnie z art. 1 ustawy z 6 kwietnia

²⁸ G. Gozdór, *Licencja detektywa. Vademecum*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2007.

²⁹ J. Bednarzak, *Przestępstwo oszustwa w polskim prawie karnym*, Warszawa 1971.

³⁰ A. Misiuk, *Historia policji w Polsce, Skrypt dla studentów*, WSPol, Szczytno 1997.

³¹ *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1998.

³² Z. Niewiadomski, J. Szreniawski, *Zarys ustroju administracji lokalnej Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2002.

1990 roku o Policji³³, zadania policji bezpośrednio związane są z ochroną życia i zdrowia ludzi, a także mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, jak również jest nimi inicjowanie i organizowanie działań, których celem jest zapobieganie przestępstwom, wykroczeniom, zjawiskom kryminogennym – wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców. Zadania te realizowane w całej strukturze organizacyjnej policji. Obecna struktura Policji i jej system organizacyjny ukształtował się na skutek przemian ustrojowych w latach dziewięćdziesiątych. Podstawą prawną jej organizacji i działania jest ustawa o Policji, oparta na zasadach wypracowanych przez lata funkcjonowania organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego³⁴. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji³⁵ powołała Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację, służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Pojęcie bezpieczeństwa publicznego traktowane jest jako ochrona społeczeństwa przed negatywnymi działaniami. W tym kontekście bezpieczeństwo publiczne to także działania podejmowane na podstawie i w granicach prawa, mające na celu zabezpieczenie ludności przed różnego rodzaju ryzykiem występującym w państwie. Można, więc spotkać definicję, z której wynika, że jest to ochrona przed katastrofami, wypadkami, szkodami ekologicznymi lub przestępstwami kryminalnymi³⁶. Bezpieczeństwo publiczne określa stan gwarantujący niezakłócone i zgodne z wolą obywateli funkcjonowanie instytucji państwowych, samorządowych i społecznych oraz urzędów publicznych, a także bezpieczeństwo życia, zdrowia i mienia ludności w wyniku przestrzegania akceptowanego przez obywateli porządku prawnego. Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego o wielkich rozmiarach może spowodować zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa³⁷. Profesor Stanisław Sulowski zwraca uwagę, że: „bezpieczeństwo wewnętrzne może być rozumiane jako stała gotowość i działalność określonych instytucji oraz organów państwowych, a także prywatnych podmiotów, która ma znaczenie dla zachowania stabilności i integralności państwa³⁸. Bezpieczeństwo i porządek publiczny to pojęcia nierozzerwalnie łączące się z funkcjonowaniem państwa oraz z ideą prawa i jego kształtowaniem. Z tego powodu w tej właśnie formie – występują w większości aktów prawnych opisujących system ochrony przed przestępczością, a szczególnie tych dotyczących życia społeczności lokalnych. Bezpieczeństwo i porządek publiczny to pojęcia, które powinny występować łącznie, ponieważ ich treści zachodzą na siebie w pewnym obszarze³⁹. Bezpieczeństwem, określanym jest stan, który daje poczucie pewności,

³³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji.

³⁴ E. Ura, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny, historia, teoria, praktyka*, Rzeszów 2003.

³⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji.

³⁶ T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, wyd. Difin, Warszawa 2011.

³⁷ K. Sienkiewicz-Małyjurek, Z.T. Niczyporuk, *Bezpieczeństwo publiczne. Zarys problematyki*, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010.

³⁸ S. Sulowski, *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009.

³⁹ L. Falandysz, *Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym*, „Palestra” 1969, nr 2.

gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Bezpieczeństwo to jedna z podstawowych potrzeb człowieka, a także sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś co człowiek szczególnie ceni, np. zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych, itp.⁴⁰. Porządek publiczny opisywany jest jako istniejący stan stosunków i urządzeń społecznych zapewniających bezpieczeństwo, spokój oraz ład w miejscach ogólnie dostępnych, regulowany normami prawnymi i zasadami współżycia społecznego⁴¹.

Bezpieczeństwo to jak twierdzi większość społeczeństwa domena policji i straży pożarnej. Do niedawna uważano, że informacje policyjne (głównie statystyczne) wystarczą do zapobiegania zagrożeniom, jednak obecnie nikogo nie trzeba już przekonywać do sięgania po inne źródła. Do najistotniejszych zadań, z punktu widzenia bezpieczeństwa społeczności, należą: ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra; ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania; inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi; kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych; wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców; gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych⁴². Najważniejsze problemy zidentyfikowane na poziomie ogólnokrajowym, a dotyczące bezpieczeństwa w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania to: utrzymujące się zagrożenie przestępczością pospolitą, wysoki poziom zjawisk chuligańskich i patologicznych; wzrastające zagrożenie przestępstwami popełnianymi przez osoby pozostające pod wpływem alkoholu czy narkotyków. Zauważyć należy, że Policja pozostaje przede wszystkim organem centralnym w zakresie prewencji. Dbanie o bezpieczeństwo i porządek publiczny wpisane zostało do katalogu zadań wielu podmiotów należących do administracji publicznej, a także pewna ich część zupełnie przeszła do sektora prywatnego. Zadania Policji zobowiązują ją do podejmowania szeregu działań o charakterze profilaktycznym i prewencyjnym. Aktywność w tym zakresie jest domeną służby prewencyjnej, która jest realizatorem i współorganizatorem wielu programów prewencyjnych, zarówno o zasięgu ogólnokrajowym jak i lokalnym. W przypadku działań prowadzonych na poziomie lokalnym, zadaniem policji jest próba likwidacji przyczyn pojawiających się zagrożeń dla życia społecznego, które ukierunkowane jest na zapobieganie i redukcję przestępczości, redukcję zagrożeń: porządku publicznego, podnoszenie poczucia bezpieczeństwa wśród członków wspólnot lokalnych, poprawę relacji poli-

⁴⁰ J. Pawłowski, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.

⁴¹ W. Kubala, *Porządek publiczny – analiza pojęcia*, "WPP" 1981.

⁴² T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*. wyd. Difini, Warszawa 2011.

cji ze społecznościami oraz podnoszenie jakości życia⁴³. Jak wynika z powyższego główny ciężar w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego spoczywa na Policji. Bezpieczeństwo państwa i obywateli jest wartością nadrzędna i niezmienną pomimo różnych czynników zewnętrznych⁴⁴. W celu utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego policja i inne instytucje wykonują zadania z zakresu prewencji kryminalnej. Prewencją można nazwać uniemożliwienie lub utrudnienie popełnienia przestępstwa. W kryminologii zapobieganie przestępczości definiowane jest również jako część kontroli społecznej. Działalności zmierzającej do podporządkowania członków społeczeństwa normom grupowym⁴⁵. Dla obywateli ważne są regulacje zawarte w rozdziale 3 ustawy o Policji, określające szczegółowo uprawnienia Policji wobec społeczeństwa. Podzielono je na czynności wykonywane przez Policję w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń na czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze, administracyjno-porządkowe oraz czynności wykonywane na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego⁴⁶. Pamiętać należy, że brak rzetelnej analizy realnego poziomu zagrożenia przestępczością i wykroczeniami; anonimowość, bierność i brak poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne, dające „nieme przyzwolenie” na popełnianie przestępstw i wykroczeń oraz brak adekwatnej i sprawnej reakcji na zawiadomienie o przestępstwach, a w szczególności na zawiadomienia o wykroczeniach – naruszeniach ładu publicznego, zachowaniach i czynach patologicznych, sprzyja zachowaniom aspołecznym oraz popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Jednym z podstawowych elementów struktury Policji jest służba prewencyjna. Wykonuje ona zadania głównie w obszarze inicjowania i organizowania przedsięwzięć mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Zajmuje się również przeciwdziałaniem zjawiskom kryminogennym i współdziałaniem w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi. Ponadto wykonuje szereg innych zadań przewidzianych określonymi przepisami i zleconymi czynnościami. Procedury tworzenia oraz organizowania systemu służby prewencyjnej zostały uregulowane prawnie i znajdują swoje odzwierciedlenie w przepisach służbowych różnej rangi⁴⁷. Służby prewencyjne współpracują z podmiotami właściwymi w zakresie współdziałania ze służbą kryminalną, opracowują wytyczne i zalecenia dotyczące postępowań wyjaśniających i pełnią funkcje oskarżycielską w sprawach o wykroczenia. Ponadto koordynują zadania i zarządzanie siłami Policji w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dokonują monitorowania stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na podległym im terenie. Organizują i koordynują przygotowania Policji do działania w wypadku wprowadzenia

---

⁴³ J. Fiebig, W. Pływaczewski, A. Tyburska, *Policyjne strategie działań zapobiegawczych*, cz.I., WSPol, Szczytno 2004.

⁴⁴ E. Ura, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny*. Warszawa 1983

⁴⁵ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Wyd. InfoTrade, Gdańsk 1999.

⁴⁶ A. Misiuk, *Historia policji w Polsce, Skrypt dla studentów*, WSPol, Szczytno 1997.

⁴⁷ G. Dajewski, A. Brzozowski, *Organizacja służby prewencyjnej w jednostkach Policji*, Szczytno 2002.

stanów nadzwyczajnych w państwie, a także w sytuacjach kryzysowych, których skutki mogą zagrozić życiu lub zdrowiu znacznej liczby osób, lub stanowią zagrożenie dla środowiska. Przeciwdziałają niekorzystnym zjawiskom, prowadzą koordynację i nadzór nad organizacją i wykonawstwem zadań w zakresie ruchu drogowego. Funkcjonariusze policji wykonując swoje zadania mają prawo do: legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach KPK i innych ustaw, zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego, zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednio zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia, przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego⁴⁸ i innych ustaw. Mogą dokonać kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary.

Zwalczanie przestępczości poprzez programy profilaktyczne i prewencyjne policji

Inicjowanie i organizowanie działań zapobiegających popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, a także współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, należy również do zadań policji. Stale podejmowane są działania na rzecz edukacji społeczności lokalnych i tworzone są różne programy bezpieczeństwa, mające na celu aktywny udział w nich mieszkańców miast. Całokształt zagadnień dotyczących zapobiegania przestępczości określa mianem polityki kryminalnej. Profilaktyka kryminalistyczna to zespół metod i środków mających na celu uniemożliwienie albo utrudnienie dokonania przestępstwa. W metodach profilaktyki kryminalistycznej dominują elementy obiektywne, sprowadzające się przede wszystkim do fizycznego przeciwdziałania zamiarowi realizacji akcji przestępczej. Profilaktyka kryminalistyczna obejmuje bezpośrednie działanie zarówno organów ścigania karnego, instytucji państwowych i społecznych, jak i obywateli w kierunku niedopuszczenia do konkretnego przestępstwa. Usuwanie lub ograniczanie możliwości popełnienia przestępstw nazywa profilaktyką przestępczości⁴⁹. Realizację tych zadań policja wiąże z wprowadzaniem w życie przez Komendę Główną Policji i jednostki jej podległe, programów profilaktycznych. Według przyjętej w Policji definicji programu profilaktycznego, jest to plan przedsięwzięć, czynności i metod działania, których celem jest zabezpieczenie przed szkodą lub likwidację

⁴⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r, Kodeks postępowania karnego.

⁴⁹ A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.

przyczyn powstawania zagrożeń⁵⁰. Policja rozpowszechnia różne działania prewencyjne związane z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego. Programy prewencyjne bazują na analizie zagrożeń, z której wynika możliwość wystąpienia w miejscach obecnie bezpiecznych analogicznych zagrożeń obserwowanych w miejscach o dużym nasileniu dewiacji społecznych, a świadomość procesu, który do tego doprowadził każe podjąć działania zabezpieczające-wyprzedzające. Działania takie mogą być prowadzone w formie projektów profilaktycznych, operacji policyjnych (nie tylko wyłącznie policyjnych) lub akcji propagandowych, których czas trwania może być zróżnicowany. Programy prewencyjne zazwyczaj realizowane są z wykorzystaniem zróżnicowanych form, metod, sił i środków, wszystko zależy od występujących potrzeb⁵¹. Celem programów prewencyjnych jest poprawa bezpieczeństwa i przywrócenie ładu i porządku publicznego na obszarze, którego mieszkańcy utracili poczucie bezpieczeństwa i trwają w stanie zagrożenia przestępczością. Jest to narzędzie służące utrzymaniu stanu, w którym ogółowi obywateli indywidualnie nieoznaczonemu, żyjącemu w państwie i społeczeństwie, nie grozi żadne niebezpieczeństwo i to niezależnie od tego jakie miałyby być jego źródła – bezpieczeństwa publicznego⁵².

Podsumowanie

W podsumowaniu należy stwierdzić, że pomimo różnorodnych przemian społecznych, nowoczesnych osiągnięć technologicznych, wykorzystywanych przez przestępców do popełniania czynów zabronionych w cyberświecie, pozostajemy nadal w obszarze zagrożeń przestępczością pospolitą. Życie, zdrowie i mienie obywateli RP, nadal narażone jest na niebezpieczeństwo w zakresie zabójstw, ciężkich uszczerbków ciała, pobic, kradzieży, przestępstw rozbójniczych, itd. Niezbędnym w tym zakresie pozostaje właściwe reagowanie społeczeństwa na zagrożenia, poprzez działania prewencyjne (zabezpieczenia mienia, ochrona i CCTV, unikanie miejsc zagrożonych) oraz edukacyjne (przekazywanie dzieciom i młodzieży informacji o zagrożeniach i odpowiednie reagowanie w tym zakresie). Nie bez znaczenia pozostaje tutaj działalność organów państwa w ochronie wskazanych dóbr. W opracowaniu, – jako największą służbę – przedstawiono zadania Policji w reagowaniu na zdarzenia związane z czynami karalnymi w obszarze przestępczości pospolitej. Omówiona została szczegółowo rola Policji, jej funkcjonowanie, działania i możliwości wykonywania zadań związanych z prewencją kryminalną, zwalczaniem i ujawnianiem przestępczości pospolitej oraz jej zapobieganiem.

Stwierdza się, że Policja działa na podstawie i w granicach prawa, ma, więc pewne ograniczone możliwości zwalczania przestępczości, być może nie zawsze na tyle skuteczne ile chciałoby społeczeństwo (wskaźnik zaufania do Policji jest

---

⁵⁰ *Raport o stanie prewencji kryminalnej i zadaniach realizowanych w tym zakresie przez jednostki organizacyjne Policji.*

⁵¹ T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*. wyd. Difini, Warszawa 2011.

⁵² E. Ura, Ed. Ura, *Prawo administracyjne*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2008.

bardzo wysoki, ale nie osiąga 100%). Pamiętać należy, że zapewnienie bezpieczeństwa i ochrona obywateli, w tym także ochrona przed przestępczością, należą do podstawowych zadań państwa, które wykonuje ją za pomocą różnych formacji i instytucji, jednakże najważniejszą rolę odgrywa Policja. W związku z tym funkcjonowanie i działalność Policji jest zawsze w centrum zainteresowania nie tylko władz państwowych, ale i całego społeczeństwa.

Podkreślenia wymaga fakt, że zadania wykonywane przez Policję mają przede wszystkim zapobiec przestępczości pospolitej i dać poczucie bezpieczeństwa obywatelom. Zależy to jednak od wielu czynników zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych oraz od samego społeczeństwa.

Zmniejszenie przestępczości, jego zasięgu i rozmiarów, a także skuteczne wykrywanie przestępstw pospolitych oraz ogólna poprawa bezpieczeństwa, powinna być celem działania zarówno Policji jak i wszystkich innych podmiotów funkcjonujących w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa. Bez właściwej współpracy administracji rządowej, samorządowej służb i instytucji, sytuacja, gdy obywatele będą czuli się bezpieczni, nigdy nie będzie możliwa.

Bibliografia:

1. A. Łapiński, *Rola i zadania Centralnego Biura Śledczego*, wyd. WSpół., Szczytno 2010.
2. Z. Czeszejko-Sochacki, *Rozważania o prawie karnym. Problematyka prawno karna w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Poznań 1999.
3. R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, wyd. V., Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 2007.
4. A. Grześkowiak, *Prawo karne*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2007.
5. B. Hołyst, *Kryminologia*, Wyd. 5, Warszawa, PWN 1994.
6. J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Wydawnictwo Arche, Gdańsk 2001.
7. W. Bejgier, B.G. Stanejko, *Ochrona osób i mienia*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010.
8. W. Seruga, A. Zaborski, *Podstawy prawne wykonywania zawodu oraz wybrane zagadnienia z kryminalistyki, kryminologii i terroryzmu*, Warszawa 2002.
9. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 1999.
10. W. Seruga, A. Zaborski, *Podstawy prawne wykonywania zawodu oraz wybrane zagadnienia kryminalistyki, kryminologii i terroryzmu*, wyd. Hortpress, 2002.
11. J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Gdańsk 1999.
12. L. Wieczorek, *Przestępczość i demoralizacja nieletnich w Polsce w okresie transformacji ustrojowej*, Katowice 2006.
13. Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kraków 2002.
14. G. Gozdór, *Licencja detektywa. Vademecum*, Wyd. Policealnej Szkoły Detektywów i Pracowników Ochrony, Lublin 2003.
15. L. Gardocki, *Prawo karne*, wyd.9, C.H.Beck, Warszawa 2003.
16. Z. Kubec, B. Hołyst, *Bójka lub pobicie*, Warszawa 1962.
17. B. Hołyst, *Kryminologia*. Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
18. M. Dąbrowska-Kardas, *Przestępstwa przeciwko mieniu [w:] Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Krótki Komentarz*. Warszawa 2001.
19. L. Gardocki, *Prawo karne*. wyd. 21, C.H. Beck, Warszawa 2019
20. M. Dąbrowska-Kardas, *Przestępstwa przeciwko mieniu*. Wolters Kluwer, Kraków 1999.

21. J. Bednarzak, *Przestępstwo oszustwa w polskim prawie karnym*, Warszawa 1971.
22. A. Misiuk, *Historia policji w Polsce, Skrypt dla studentów*, WSPol, Szczytno 1997.
23. *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1998.
24. Z. Niewiadomski, J. Szreniawski, *Zarys ustroju administracji lokalnej Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2002.
25. E. Ura, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny, historia, teoria, praktyka*, Rzeszów 2003.
26. T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, wyd. Difin, Warszawa 2011.
27. K. Sienkiewicz-Małyjurek, Z.T. Niczyporuk, *Bezpieczeństwo publiczne. Zarys problematyki*, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010.
28. S. Sulowski, *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009.
29. L. Falandysz, *Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym* „Palestra” 1969, nr 2.
30. J. Pawłowski, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.
31. W. Kubala, *Porządek publiczny – analiza pojęcia*, „WPP” 1981.
32. J. Fiebig, W. Pływaczewski, A. Tyburska, *Policyjne strategie działań zapobiegawczych*, cz.I., WSPol, Szczytno 2004.
33. E. Ura, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny*. Warszawa 1983
34. J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Wyd. InfoTrade, Gdańsk 1999.
35. A. Dajewski, A. Brzozowski, *Organizacja służby prewencyjnej w jednostkach Policji*, Szczytno 2002.
36. A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
37. T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*. wyd. Difini, Warszawa 2011.
38. E. Ura, Ed. Ura, *Prawo administracyjne*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2008.